

HO 5116
092

Зуфария

ҚУЁШЛИ ҚАЛАМ

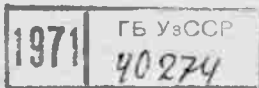

Қ У Ё Ш Л И

Зулфия

ҚАЛАМ

Достон

ГАФУР
ГУЛОМ
НОМИДАГИ
АДАБИЁТ
ВА
САЊАТ
НАШРЎНТИ
ТОШКЕНТ.— 1971

НО 5116
082

Ўзбекистон халқ шоираси, Ҳамза, Не-
ру ва Нилуфар мукофотлари лауреати Зул-
фия янги дoston ёзди. Улкан ўзбек адиби
Ойбек ҳаётининг баъзи лавҳалари тасвир-
ланган бу асар шеърхонларимиз учун
ажойиб бир тўхфадир.

Ойбек ҳаётининг сўнгги ойларида умр
йўлдоши Зарифа хоним ва шоира Зулфия
Ўзбекистон бўйлаб сафарга чиқишган эди,
Адибнинг она-Ватан жамолига мафтун бў-
либ, Зарафшон бўйида кезганлари, қадим
Бухорода кечмиш ва келажак хаёлларига
чўмган пайтлари шоирани ҳаяжонга солди.

Ўз кўркини кўриб тасвирларида
«Ойбек ишляпти!» дейди асрлар!..

деб ёзади муаллиф. Дарҳақиқат, асарни
мутолаа қилар экан, «учқур илҳомли» шоир-
нинг «дарёдай уйғоқ» утажагига ўқувчи
чин дилдан ишонади.

ХАЕЛ ҚАНОТИДА

Йўл узоқ, йўл яқин, бошсиз, сўнгсиз йўл,
Бирн тор, бири кенг равон ва суқмоқ.
Тинглаб кўр, қаричи миңг эртакка мул,
Туғилмоқдай фарздир бирини ўтмоқ.

Йўл... Тупроқ чехрасин кесган сонсиз йўл,
Йўл демак борлиги издир беҳисоб.

Йўлларсиз кинот — мисоли бир чўл,
На кураш, на зафар, на ҳақ, на сароб.

Йўл демак, утилган бир умр демак,
Ҳеч бири муқиммас тупроқ сингари,
Лекин замон ута борлиги ҳикмат
Биз-да келадиган кимлар йўллари?

Ҳа, шундай йўллар бор тўлиқ илларга,
Замонлар туфони кўмишдан ожиз
У тирик! Жаҳонни очар бизларга
Эзгулик меҳроби қаршида тиз —

Чуккандай киприк-ла суртиб ҳар чанги,
Даҳолар олдида бош эгамиз дол,
Тирик юрагига кирганини сайни,
Гўзалроқ, яқинроқ сенга истиқбол.

Биз ҳам йўлда... Қуёш, тупроқ василиян
Қизийди орқада, олдимизда йўл.
Гўзал бўлиб кетмиш тупроқ аслидан
Уруғ сочиб ўтган меҳнат помли қўл.

Йўл равон, пулат из сингари текис,
Икки ёғ навбахор бўёғига мўл.

Орта қанча юкли, юксиз қолган из,
Олда борлиги сир, босилажак йул.

Нақадар фусункор курилажак курк!
Дамлар ҳам одимлар қайноқ кундузга.
Очиқ деразадан ел билан кум-кух
Осмон отилади машинамизга.

Бизнинг машинамиз уфқ ва қуёш,
Елу юракларга киришга шошар.
Муаззам адибга сафарда йулдош
Бахтидан қувончим аршидан ошар.

Сафар! Оз кездими адиб ҳаётда,
Қишлоқлар, шаҳарлар, элларга сафар.
Мудом шай сайёҳдай — хаёл-қанотда
Тақдирларга сафар, дилларга сафар.

Юриб олов кафтда ёнган тупроқда
Адиб дил иситар нурни қидирди,
Олтин водий кезиб ҳорғач, булоқда
Сув қолиб, гўзаллик, шодлик шимирди.

Ҳар сафардан ортиб-тортиб келганин,
Фақат қаламига этди ҳадия,
Ҳеч кимса билмади қалам билганин
Неча бор севилиб, ёнди хуфия.

Бир дамда неча бор чиқди сафарга,
Неча эл-ла бирдан қилди у суҳбат.
Мнинг тонфа урди узин асарга,
Гоҳ уруш, гоҳ яраш, гоҳ булиб ғурбат!

Фақат ўзи эзгу бу сирдан огоҳ,
Езишга ултиргач қилгани сафар.
Гоҳ аниқ сўз излаб, ранг, жон излаб гоҳ,
Сафар қила-қила ёзди у асар...

Ҳа, адиб сафарда! Учар гиламдай,
Машина елади равон изида
Далалар яшнайдн боғи эрамдай
Табиатга шайдо адиб кўзида.

Бу йирик кўзларнинг теран нигоҳи
Терган бўёқларнинг жилваси не тус?
Учқур хаёлларнинг олов қаноти
Қай аср, қайси давр дамига тукис,
Уни фақат адиб ўзи қилар ҳис.

Ҳамиша осойиш, салобат сиймо,
Биламиз, жаҳонни қамрашга қодир.
Ким билади, шу он — тез оқар дарё
Қаби не хил хаёл ва неча тақдир —

Завққа солиб утар нотинч фикридан,
Асабини савалар не истак дарди?

Йўл, фақат йўл тутар қалам экирдан,
Йўл босилган сари — нари кетади.

Ўйлар билан дил ҳам отилажакдай,
Адиб ўлтиради куксини қучиб.
Уфқда муъжиза очилажакдай,
Машина елади қуш каби учиб.

Мотори гувиллар, гувиллар шамол,
Кичик даврамизда буюк сукунат.
Балки янги ҳислар қайнашидан лол
Адиб бол аридек қилади меҳнат?

Фақат чуст дўпписи остидан тошган
Кумуш ҳалқалардан оқиб тушар тер
Ва унга қушиғин кўтариб шошган
Қаби икки ёндан чопиб келар ер.

Ер адиб сингари тинимсиз ишда,
Бунда чексиз гўза, у ерда буғдой.
Унда боғ, бу ёқда жийда кумушда,
Бедазор, полизда сабза бир чирой.

Ер барини куксида қуёшга тутиб,
Бағишлаб ётибди ўзидан камол.
Ишчи ер дилига қулоғин тутиб,
Адиб гўё ундан олади мисол.

— Ойбек ишлаяпти! — дейди бахтиёр
Хотини адибга қилади имо.
Тақдир адибига ҳамдам этган ёр
Қаламдай вафодор, илҳомдай зебо.

Виждонидай тоза, ҳаётдай доно,
Серташвиш умрининг мунис ҳамдами.
Лочиндай уғиллар ва қизга она,
Ҳорганда тилию ишчи қалами.

Эридай заҳматкаш, эридай танги.
Фан ва шеър, гузаллик ошинги олим.
Кимё илмининг юлдузларидан
Бирини бизнинг азиз Зарифа хоним.

Адиб сўзи етган ҳар бир овулда
Ажабмас, топилса унинг шогирди.
Иккиси гузал байт қўш мисрасидай,
Ишқда, ишда, бахтда умр кечирди.

Ҳа, адиб ерсимон бетиним ишда,
Ҳар босилган йўлдан илҳом теради.
Яна қай куй, ният, куртаги ишда,
Кузида бустонми, ё ўтмиш дарди?

Ўтмиш ўз юкидан қаддини букиб,
Ҳамон ўлжа олар биздан дамларни.
Битмас газнасига гаввосдай чукиб
Адиб тинмай терди жавоҳирларни.

Бугун Бухородан қалбини излар,
Излар минг йўлларга кирган хаёлин,
Ким билар, бу тупроқ нелардан сўзлар,
Кимлар ечиб берар чигил саволин.

Гарчанд дарслигидай таниш Бухоро,
Титди мудроқ, уйгоқ кекса, ёш бобин,
Зиндонида титраб, минорлар аро
Кезди ва ахтарди дилга хитобин.

Ҳақу ҳақсизликнинг талашларидан
Ҳолдан кетган нордай чўккан қасрлар,
Кўз ёш тепчиб чиққан шўрхак тошлардан
Аждод заковати ўчмай асрлар —

Ўта мўлтирашиб боқар адибга,
Боқар нураб кетган арк кўҳна давлат.
Адиб қўл меҳнати, санъати — зебга
Ҳарблар суягидан қурилган савлат.

Шуҳрат қолдигига боқадн такрор:
Қон ёнар, ёқутдур қон жилвасидан,
Ҳар гишtidан тирик боқадн меъмор,
Ҳокимлар-чи, замон оч тевасида —

Ўтмиш карвонининг йўлида унут.
Саройлар, тупроқ ранг уйқуда мудрэр,
Адиб юрагига солиб янги ўт
Қамчи буколмаган тақдирлар судрар.

Аркка кутарилар... Қадамлар оғир,
Оёққа ёпишган ботмон тош гўё.
Утган икки минг йил замонда, ахир
Қанча ҳоқон, кибор, қанча қул, гадо.

Донг солиб, дод солиб, учиб, судралиб
Утмадими бу тим, бум-буш йўлакдан?
Сийқаланган ғиштлар машъум йилтираб
Ҳароратинг ютар тортиб юракдан...

Аркка кутарилар ғусса каби жим,
Кўҳна деворлардан уфуради муз
Шодлигимиз ютиб қултум-бақултум
Обхоналар боқар нақ ўйилган кўз.

Обхона, обхона, эй мудҳиш кунжак,
Балки эзгулик-чун қурган эдилар?
Узоқлардан келган мусофир жиндак
Бўлса ҳам ташнасин босар, дедилар.

Бунда сув сақламоқ, ҳаёт сақламоқ
Демак, боқийликни қилганлар ардоқ.
Лекин амирликнинг тождори олчоқ
Бутун эзгуликка солгандай сиртмоқ —

Сени асл бурчинг — ҳаётдан тортиб
Олдию, айландинг қамоқхонага.
Мангу тавқи лаънат юкени ортиб
Қириб бўлармиди нур замонага?

Қолдинг бешафқатлик, қўрқоқлик, таҳқир,
Ҳақсизлик тимсоли бўлиб, шумшайиб.
«Агар бўлмаганда Ленин, Октябрь,
Бир даҳо бу гўрда кетарди чириб»

Уйлар адиб ёниб, кўзи қовжираб,
Дарра зарбин сезар ўз кифтларида.
Гуё Айний кўзи боқар жовдираб
Қабиҳ обхонанинг зах шифтларидан.

Вужуди огриқда, жони қийналиб,
Жунжикиб қўлларин сувар қўлтиққа.
Ириқ, доно кўзлар мунга айланиб
Тўкилмаган ёшга тўлади лиққа.

Шу кун қанча кўзди, кўрмади қанча,
Кўзидан кетмади Айний кўзлари.
«Ҳеч ким бу зиндонда ёнмади унча
Ва ўқдай тешмади ҳеч ким сўзлари.

Ҳаёти, қалами, коми — жасорат,
Қуллар юрагининг ошкор фарёди.
Сўнгги исён қони, илк эрк, саодат
Шодликка ҳамдам-ди улкан ҳаёти»—

Уйлайди. Сўнг сўнгсиз учрашув, баҳслар,
Чуқур хотиралар бари жонланиб
Гуё голиб Айний ёзиб, шодланиб,

Сўник Арк устида этарди парвоз.
Гуё дерди: «Мавзу ётар тахланиб,
Езинг, Ойбек, қанча ёзсангиз ҳам оз!»

Оқшом ҳориб қайтди меҳмонхонага.
Икки қиз ва йигит кутарди уни.
Институт залини тирбанд тўлдирган,
Суюкли куйчига илхақ ўлтирган
Сонсиз мухлислар-ла шеърхонликда
Жаранглаб кечага шўнгиди кунни.

ЯРАТИШ ДАРДИ

Бирдан уфқлардан боғларга кириб
Йўлни кесиб чиқди осмон ранг дарё.
Адиб хаёлидан далани суриб
Ҳис тўлқини инди танига гўё.

Ва у ўз кўксини қучди маҳкамроқ,
Учмоқ истагаидэй қўзғалди хиёл,

Йўқ! бэрлик энтикар унга яқинроқ!
Севинч-ла тамшанди. Қим билсин, хаёл —

Янги қаҳрамон-ла учраштирдими,
Е сув парисига қилди рўбарў?
Е қуёш билан қўл ушлаштирдими,
Е тоғлардан тушди олдига оҳу?

Кенг яғрин, мош-гурунч қўнғироқ сочда
Сездим ёйилганин янги ҳаяжон.
Адиб рафиқаси бу янги мавжда
Кўрди чоғи унга таниш бир жаҳон:

— Ойбек ишлаяпти!— деди бахтиёр
Ва азиз сиймога қилди ишора.
Қарайман: чиндан ҳам илҳом дарди ёр
Вужуди ўз қалби сочган зиёда.

Мен ҳар калимани термоқ бўламан,
Салмоқли, бўёқли, сиёқли бари.
Камёб шоҳидликдан бахтга тўламан,
Онгда туғилишин янги асарнинг.

Водий кесиб чиққан осмон ранг дарё
Сомон йўли каби ёстанди йўлда,
Унда қуёш ёнар нақ гўзал рўё,
Парча-парча олтин ҳар оч тўлқинда.

Яқинлашган сайин қамашади кўз,
Яқинлашган сайин салқин олар тан.
Яқинлашган сайин ҳар зарра-юлдуз
Тузонин кўтарар бу ойна сатҳдан.

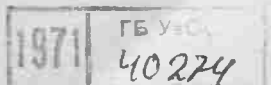
— Зарафшон!— Опани, ё севгилини
Нохос учратгандай адиб беҳад шод.
Учқур машинанинг тортмай тизгинин
Боладай сакрайди тоғдай улкан зот...

Зарафшон! Эй опа тупроққа кўкрак,
Шоҳу гадога тенг кўксини очган,
Тупроқ тириклиги, инсон тўқлиги
Водий гўзаллиги бўлиб зар сочган,

Мен сени қўшиққа солмогим маҳол,
Умринг, кучинг, кўркинг, меҳрингни бу ош.
Ўзингдай абадий, гўзал, баркамол
Куйлаган-ку сени Ҳамид Олимжон!

Ойбек соҳилингда турар чинордай,
Барча улканлигинг завқли нигоҳда.
Бир сўнгсиз карвонга тизилган нордай
Толларинг таъзимда турар қирғоқда.

Бу икки қаламнинг санъатига лол,
Езганларин қайта-қайта ўқирман.

Қалбимни қийнаган, эркалаган ҳол,
Айтмасам бўлмасни мен ҳам тўқирман!

Адиб истаги-ла тўхтаймиз. Бирдан
Ер, қуёш, сув, ҳаво бизни қучади,
Дарё қушиғидан, ел шивиридан
Тандан йул ҳордиғи тундай кўчади.

Шоир соҳилда тик.

Кенг кўксин керар
Табиатдан яйраб ичади ҳаво,
Хаёлин забт этар мунис сеҳргар
Сувдан келаётган фусункор садо.

Шоир соҳилда тик. Дарё нур ичра,
Баҳор тошмоқ булар қирғоқларидан.
Оқиндан тўлдириб қўшоқ ҳовучда
Туйиб сув шимирар,
бармоқларидан —

Тоғлиқдан тушгандай тўкилади сув,
Ола чалпоқ нурда гавҳардай ёниб,
Кенг пешана, юзга ёйилар кулгу,
Гуё илҳом ичди ҳаётдан қониб.

Дарё ўз куйчисин тўлқин қўйинга
Олиб кетмоқ бўлиб жўшқин оқади.

Куйчи мафтун тураг сув ўйинига,
Магрупп акси ундаи бизга боқади.

«Ичинг!— дейди менга ўринни бериб,—
Ҳар дарё сувининг ўз баҳраси бор!»
Ҳозир устоз турган соҳилда туриб
Гўё имтиҳондан ўтмоғим даркор.

«— Ичинг!»— дейди. Мен ҳам нам қирғоқ узра,
Меҳробга киргандай аста тушаман.
Синчков нигоҳидан қимтишиб зўрга
Қўш ҳовучда шаффоф баҳра ичаман.

«— Яхши, яхши!»— дейди такрор ва такрор,
Гўё сув ичмадим, гўзал шеър битдим.
Гўё ўзи каби эзуликка ёр,
Гўё шогирдликнинг мактабин ўтдим.

Шодман: Адиб билан бир сув, бир тупроқ,
Бир элга фарзандлик ортирар фаҳрим,
Шодман: кезиб, сезиб сероб ва чанқоқ
Яратишининг дарди, бахтидир маҳрим.

Яна йўл! Орқада қолди Бухоро...
Наҳот адиб билан келмоқда шаҳар?

Наҳот фикри қалъа, қасрлар аро,
Низолар, курашлар маънисин чақар?

Е мағлуб амирнинг олтин қалқони,
Ута олчоқ қалбин кўриб турибди?
Занжир узган қуллар, қурбонлар қони,
Нақ ўз томирида уриб турибди?..

Кўрдим, кураш, қирғин ва мушкул зафар,
Мардин, шоҳидларин ахтариб топди,
Қанча дўстлар уйда кутганда махтал,
Унинг кўзларида оппоқ тонг отди.

Ҳикоя тинглади, музейлар кезди,
Кирди минг-минг ҳаёт, тақдир йўлига.
Шаҳар қалбини очиб:

— Уқиб ол,— деди,

Берди ҳеч тушмаган қаламин қўлга.

У тинмай ишлади. Қари-қартангдан
Толмади неча кун ҳикоя тинглаб.
Ҳозир чиққан каби ўзи зўр жангдан,
Юзда йиллар изи — терда бўлди гарқ.

Нақ кўзим олдида ўша қиёфа:
Укинч, изтиробли, заҳматкаш кўзлар.
Хит эди сўзлолмай. Нигоҳи ёна
Ёна менга аччиқ ҳақиқат сўзлар:

— Булар сўзлаб берган ҳар бир ҳикоя,
Узи шундоққина олтиндай китоб.
Бунда ҳар не тубсиз ва бениҳоя
Жафо ҳам, даҳо ҳам, орзу, изтироб.

Ақлу заковати жаҳонни тутган,
Абу Али Сино, Маҳмуд Торобий
Ва қанча даҳолар шу ерда ўтган!
Ҳали очилмаган тарихнинг боби —

Озми бунда? Ахир, нега ёзмаймиз,
Халқига кўтариб чиқмайди қалам?
Ўтмиш карвонида сочиқ дуримиз,
Териб, наҳот, дилдан бағишлаб малҳам —

Қайта порлатувчи истеъдодлар кам?
Жуда кўн, Зухродай ёрқин истеъдод,
Юртим насри, назми тоза кукида.
Ўтажак умрдан тиламай имдод
Ёзиш керак ёниб ижод ўтида!

Кўрдим: фикрлашдан ёрилгудай бош,
Унут папиросни улаб чекканин.
Мовий тутун ичра мунис, кумакдош
Ҳотини дафтарга хатлар чекканин.

Ҳориб, чарчаб, сайрга чиқса Бухоро
Оқ нурлар тўшади минг-минг чирогдан,
Гумбазлар, минорлар, қалъалар гўё
Афсонавий юртдай боқди йироқдан.

Олдида навқирон кучли йиғитдай
Шодлик тирсиллаган бугунги ҳаёт,
Офтобга маҳлиё карвон булутдай
Олпоқ юксак уйлар!

Мисли оқ қанот

Ёйилган ойнабанд улкан бинолар:
Янги институт, янги фабрика,
Янги меҳмонхона, янги кинолар,
Янги тақдирлилар абадийликка
Олиб кирган ҳусн, янги жилолар.

Янги бахт, орзула яшнаб, яшариб
Яна шуҳрат сочар мағрур Бухоро.
Янги авлод ўтмиш чангини артиб
Ҳамон яшрин ётган қатламлар аро.

Аждод даҳосини излашдан толмай,
Суяб, тиклаб, севиб қилади ардоқ...
Адиб боқар: кўкда юлдуз нақ олмос,
Ерда Ильич ёққан сўйимовчи чироқ.

Ерда... яна қанча томир ёйилиб
Инсон учун ишлаб уриб турибди.
Ўзбек юрагининг ёташин олиб,
Ким ҳозир қайларга кириб турибди.

Ўлкамизнинг янги алломалари,
Бухорода очган ўзбек газимиз,
Бизга келган ҳурлик, толе йўллари
Билан борар дўстга нақ дил сўзимиз...

Кеча ва бугунни бирдайин қучиб,
Тонгга юрар уйгоқ Бухоро туни,
Машиналар куча-кўйларин ювиб
Кундузга келиндай узатар уни...

Ўл давом этади. Адиб юзида
Қуёш чеҳрасидан ажиб рўшнолик.
Ортида ўлтириб йирик кўзида
Илҳом чақмоғини мумкин кўрмоқлик.

Тарих жароҳати, халқнинг офати
Йиқиқ салтанатнинг гиштин ирғитиб
Шаҳид, қурбонларнинг унут қоматин
Суяб олиб, қутлуғ қонларин артиб
Бир роман ёзмоқчи!

Онгда ниш олиб,
Биз-чун янги асар топмоқда камол.

Дилга шунча довул, курашни олиб
Филдай тинч ўлтириш эмасми малол?

Бутун умр шундай, ярим аср шу,
Яратиш дардидан олдами ҳордиқ?
Ҳакимлар қўриқлаб, унутди уйқу,
Лекин у тиниқ уй, қаламга содиқ.

Шундай салобатда, шу саодатда,
Шундай камолотда кечирди умр.
Не ёзди: бахтданми, ё жаҳолатдан,
Барини ёритди, қалбидаги нур.

НАВОИЙ ЮРАГИ УРИБ ТУРИБДИ

Чўли Малик кўксин кесиб тушган йўл,
Рўёдай бир янги дунёга чорлар.
Бугунги фикр, ижод, Меҳнат номли қўл
Бўлиб нақ кафтида кўтармиш шаҳар.

Навоий шаҳри бу! Мудом ёш, нурли
Бемисол, бетахлит шеър даҳосидай

Ухшаши йўқ бу кўрк эркалаб кўзни,
Адиб асабини дўл шарросидай

Савалади минг хил туйғулар, ҳислар,
Босиб ўтди дунё хотира бирдан.
Гўё Навоий ҳам одимин тезлаб
Ҳузурига шошди мезбонлар билан.

Навоий байтма-байт ўтиб беш аср,
Юрар казо-казо ишчилар аро.
Ҳар уй дафтарыда, ҳар куни минг бир
Тилда номи такрор оддий фуқаро.

Бу нурли, бу яхлит янги қасрда
Ҳоқон ҳам, вазир ҳам, фуқаро ҳам эл.
Ленин ижод этган бизнинг асрда
Инсон тақдиридай гуллаб кетди ер.

Шаҳар ёқиб, адиб кезди пиёда,
Икки қўл орқада, одимлар тетик.
Қуёш, шаббодага мўл ҳар бинода,
Ешлик ва бахт ўзи уй хўжасидек
Чорлайди шоирнинг серзавқ нигоҳин,

Дейди:

«Замон ёзмиш азим, шаън дoston,
Қадим санъатимиз ўчмас бўёги
Янги камол, жилва касб этмиш чунон.

Ҳар биноси бир халқ келинчагидай,
Бетакрор зеб билан дидинг этар хуш.
Анав кўкнинг муъжаз беланчагидай
Шўх бино болалар боғчаси эмиш!»

Сўзлайди, кўради шоир бақти чоғ,
Кенг йўлларга уқа сонсиз ёш чинор.
Шаҳар этагида дала, дара, тоғ,
Оқ ўт билан ёнар чўққисида қор.

Адиб атрофига боқару тўймас:
Унга яшилланиб ўсар ниҳол боғ.
Чойхона, сувхона, гулхона — хуллас,
Қуёшдан қочганга мазгил ҳамма ёғ.

Қўсак шаклидаги биллур фаввора,
Ёмғирида ўйнар болалар гўжғон.
Қай гигант комбинат, қай фабрикада
Не неъмат яралур худди бу замон.

Бориб кўролмади. Лекин қудратин,
Савлатин, давлатин сезиб турибди.

Қайтарканмиз дейди ўзича секши:
«Навоний юраги уриб турибди...

Санъатли, меҳрли, кучли одамлар
Чулдан юлиб қурмиш жаннатдай макон
Ва яшар меҳнатда ва саодатда
Муносиб ўз улур номига инсон...»

ДАРҒДАЙ УЙҒОҚ

Ғүл!

Бу тиним билмас сайёҳ Қаршини,
Толлимаржон ГЭСин зарур кўрмоғи.
Ахир буюк мардлик, меҳнат-ла даштни
Ҳаётга олмоқда шонли авлоди...

Кездириб, кўрсатиб, сўзлаб бердилар,
«Чарчамасин» дея жонимиз ҳалак.

Каналлар ўтказиб, шаҳар қурганлар,
Ҳар бири унга бир жаҳон очгандак.

Ҳайрат, ҳаяжонлар қалбини қучиб
Тинглайди, кўзида илҳом ёниши.
Қучгандай истиқбол режадан кучиб,
Тезлашар қон, онгда адиб юмуши.

— Домла, энди бизда сизнинг ихтиёр!—
Дейди мезбон.—

Иш бас, оласиз ором.
Бир ерга борамиз!

«Яна ҳойнаҳой
Серҳашам хонада минг турли таом...»

Мезбон соҳибимиз сезгир, аллома,
Даштни ўзлаштириш ишларига бош;
— Ҳар ГЭСнинг тарихи ўзи жангнома,
Қураётир қардош халқлар елкадош.

Сиздай мавлонолар қаламга олиб,
Бу куннинг нафасин қолдирса мерос,
Тенгсиз бу мардликни қонларга солиб
Ешларда аждодга оширса ихлос.

Сергап бўлиб кетдим, уэр! Марҳамат,
Машинага чиқинг, узоқмас манзия...

Ераб!

Кенглик билан тиллашиш одат
Булар узоқмасми, қаерда ахир?

Обдан мул йул босиб қуш машинамиз,
Икки қўнгиз каби қўнди дарага.
Қафасдан чиққандай яйраб кетамиз,
Гўзаллик ва ором сингиб танага.

Ўзбек тупроғининг бир кафт ям-яшил
Бепоён кенглиги ипак тўлқинда.
Денгизда сузувчи бир қайиқ шакл
Мазгил тайёрлашган мезбонлар бунда.

Оқ кигиз, серқавиқ гулдор кўрпача,
Ястиққа ёнбошлаб чўзилди меҳмон.
Чарчоқ ажин бўлиб ўраган кўзда
Бепоён, беғубор, безавол осмон.

— Гапиринг, гапиринг!— доно ҳамроҳга
Юзланиб ҳикоя кутади меҳмон.

— Домла, мен ҳам мафтуи бу оромгоҳга,
Нутқни директор ўртоққа бериб,

Сиз шарофат мен ҳам бўламан воқиф,
Машҳур совхозлари сир-асроридан!

Директор ўртоққа бу ҳазил ёқиб
Табассум-ла бизга боқади зимдан:

— Нутқ бўлса қочмас.

Овқат мунтазир,

Эрталабдан буён йўлда кўзимиз. —

Синдириб офтобдай иссиқ нон,

патир,

Шопириб-шопириб қуяди қимиз.

Пул-йўл дастурхонда яхна гушт,

асал,

Қурт, ровоч, хилма-хил узум, бўғирсоқ...

На йўл ҳордигидан, на дарддан асар,

Ҳар неъматдан тотар шоир кўнгли чоғ.

Тинглаб, узоқларда қўйлар маъраши,

Нордон ровоч чайнар юзи бурушиб,

Танлаб нақ қамчидай серсув баррасни

Хотини ва мени қистайди, «Енг» деб:

— Олинг, енг, бундай зўр даво йўқ тибда!

— Қайси дардга даво? —

Сўрайман кулиб

Кутаман не жавоб бўлар адибдан.

— Қоласиз ўн саккиз ёшли қиз бўлиб.

— Агар ўн саккизга қайтсам, мабодо

Шу Саксон дарада қолиб кетардим. —

Дедиму, қайдандир келгандай садо

Ўзим, нақ ўзимда уйғонди раддим.

Нима, кечирганим, кўрганим, севгим,
Дардим ва бахтимдан кетаман нари?
Гўр, думбул фаслдан бошлайман йўлим,
Яшайман бутунлай бошқа сингари?

Пўқ, устоз, қайтмайман ўн саккиз ёша,
Гарчанд шафақ яқин, шу ёшда қолай!

Адиб жимиб тўнар узоқ қуёшга
Қимиздан олган кайф заррача қолмай.

Ноқулай жимликни кўтарар мезбон:
— Олинглар, мана бу «қора жанжал»дан
Шоир яна кайфга қайтгандай шу он
Дейди:

— Ўзбек халқи шопр азалдан.

Узум— «қора жанжал», юрак — кабутар,
Саҳро — Толлимаржон, қишлоғи — Водил.
Ҳаётни хаёл-ла безаб нақ заргар
Гўзаллик яратиб келар миңг-миңг йил.

Сиз бўлса шафақдан...

Қўйинг бу гапни!

Икки бармоқ билан олиб косани
Бир варакайга оқ сипқарди қимиз
Мен нозик қалбига солганим дардни

Суғуриб олмоққа қолгандан ожиз,
Дейман:

— Оқ симоб ранг булутдай силжиб,
Биз томонга келар қуйлар галаси.
Сой оқар банорас каби эшилиб,
Унда лов-лов ёнар лола даласи!

Сурувни нигоҳ-ла меҳмон тусмоллар:
— Қанча қуй совхозда?— Мезбонга боқар.
Директор сўзлайди.

Рақамлар,
Сонлар,
Қудрат, тўкинликнинг наҳрида оқар:

— Ўзбек қоракўли, биласиз, тилло,
Жаҳон бозорининг бўрки аталур.
Шоир дейди:

— Ҳа, шу тилло соҳиби
Бобо чўпон Ватан кўрки аталур.

У чўпонни чорланг, отамлашайлик:
Келватига қаранг, қудратли бургут,
Қанча фидойилик ва ҳотамтойлик,
Виқор, ишонч ва бахт — худди она юрт.

Чўпон икки қўллаб кўришиб, шундоқ
Адиб қаршисига одоб-ла чўкди.

Суҳбат, қимизхўрлик,
ширин хушчақчақ
Дамлар ҳамма дилни янгилаб ўтди.

Адиб тинглар, сўрар, куларди хушбахт,
Одам ҳам, тупроқ ҳам ўхшаб бахшига,
Унга шивирларди қўшиқ,
табиат
Бағишларди тамом янги нашида.

Илҳом бўронда боқарди серзавқ;
Атроф ўтаётган кун шуъласида
Бутун ўзга кўрка кирганди бу вақт:
Мен тасвиридан ожиз латифлашган ранг,
Кўкат нафасида бокира жаранг
Бор эди дара-ю, ел нағмасида,

— Тўхтатинг, — дер менга, — дамлар суръатин,
Сиз аёл, аёлга нелар тиз чўкмас?
Ераб! Бу биҳиштдай жойлар суратин
Урол Тансиқбоев чизмаса бўлмас! —

Илҳом савалаган тани салқин оғушда
Илоҳий чиройдан борлигида кайф:
— Кўрмасам кирмасди ақалли тушга
Уйқу ғафлатида ўтган умр ҳайф.

— Домла, ўзингизга қилдингиз тўхмат,
Қачон ухладингиз?

Учириб чироғ.

Бир дам мизгиб олиш наҳотки гафлат?

Дейди:

— Яшаш керак дарёдай уйгоқ.

Саксон дара!

Яна саксон йил севиб,
Кезсам, билсам она ерни нақ деҳқон,
Кексалик ва дардни бир ёққа қўйиб,
Тўйиб-тўйиб ёзсам қолмасди армон...

Завқданми, афсусдан лаблари қуриб
Ичар кўклам бўйи анқиган қимиз,
Мезбонлар сийлашар минг таом қўйиб,
Ҳикоя тинглаймиз, шеър ўқиймиз.

Наздимда ҳамманинг танида баҳор,
Фақат инсонларга мушарраф ҳузур.
Адиб чехрасида мавж уриб наҳор
Қўзгалади бирдан, сўрайди узр:

— Зиёфат-чун раҳмат!

Бу баҳри кабир,
Яшил тўлқинида сузиб қолайлик,
Унда эшак йуртиб борар бир кампир,
Бир нафас тўхтатиб гапга солайлик.

Булар бари билгич!

Йигитдай илдам,
Бош яланг, тўш яланг тушади йўлга,

Сув кечаётгандай ташлайди қадам
Езувчи қалбига қўр берар дилга.

Ортидан борамиз, қомати филдай,
Кўринар кенгликда яна улгайиб.
Кампирнинг ёнига бориб, ўгилдай,
Суҳбат бошлаганди қуюқ сўрашиб.

Кампир тетик, қотма, чайир жуссаси
Қизил мурсагини илиб тургандай.
Ёнида тулмаган баҳор ғунчаси
Қизча — Ҳурилиққо сеҳрлангандай

Кўзин узмай турар шоир юзидан,
«Ким эди бу яқин таниш, бузруквор?»
Фикрин қийнаганин уқиб кўзидан,
— Бу Ойбек домла-ку!— дейман сервиқор,

Кўзи офтоб чўккан чуқур чашмадай
Тиниқ учқун билан ёниб кетади.
Дўлти лабда кулгу соф карашмадай
Энтикиб шодлигин баён этади:

— «Қутлуг қон»,

— «Навой»...

«Қизлар» достони...

Ҳаммасини ёзган домлами чиндан?
Нигоҳ-ла эркалаб Ҳурилиққонин,
Адиб ўй суради, ё ёзар зимдан.

Хурилиқко юзи, кулгичларида
Учқун сочажакдай қайнайди севинч,
Тим қора, қирқ кокил уч-учларида
Ача тақиб қуйган кузмунчоқлар зич.

Емон кўздан «асраб» бодраб туришар...
Ойбек домла завқдан кулади қотиб.
Қиз нақ ёзилажак қўшиққа ўхшар,
Келажакка кирар оқ топги отиб.

Улгайиб уфққа оқади офтоб,
Қайноқ пешанани ялар салқин ел,
Нигоҳ етганича дара-ку атроф,
Яқинга ўхшамас булар борар ер.

— Узр,— деди шоир — биз йўлдан қўйдик,
— Ҳечқиси йўқ, болам.

Ҳозир қирқим пайт.

Биз ҳам уй ичи-ла қирқимда эдик.
Жўнадик, қилай деб бир қошиқ овқат.

Юринглар, бизга ҳам бўлинглар меҳмон,
Чўпонча қуртова қилиб берамиз.—
Қизча ҳам илтижо қилади чунон.
— Раҳмат, Хурилиқко, атай келамиз.

Раҳмат!

Она, энди сиз ишни қўйиб,

Жужуқларга сўзлаб ултиринг эрта!
Кампир кулар тишсиз оғзини юмиб,
Кўзлари милтиллар сўнувчи чўғдак...

Мана, кетиб борар қамти ёнма-ён,
Кеча ва эртадай ача, эвара.
«Кўрсам қандай экан қиз яшар замон,
Бизнинг кураш, меҳнат берур самара...»

ОЙБЕК ИШЛАЯПТИ!

Афеус, Шахрисабзга етолмади у,
Пачкамар ҳавзасин кўрмоқ эди фарз.
На илож?

Эрта Май.

Қизил майдонда
Тепчиган шодликни кўрмаса бўлмас.

Билар, катта қутли уйи тўрида
Байрам дастурхони очилмас усиз,
Ойбек сулоласин уч бугинида
Шодлик бошланмайди уни тавофсиз.

Сўнг ишга... нақ дарҳол тўхтовсиз ишга,
Қалбни ағдар-тунтар қилди шодлик, дард,
Мияни пармалар, сиғмайди ичга,
Айтмоғи,
 битмоғи,
 ўйламоғи шарт.

Дўстлар-ла хўшлашди, кўксида қўли.
— Раҳмат, раҳмат!— дейди.—
 Хаёр, боринглар!..
Азим Тошкентига чорлайди йўли,
Унга дўстлар тилар хайрли сафар.

Икки қўл орқада, одимлар вазмин,
Хиёл букчайгандай кўринди қадди.
Балки ёзилажак насрми, назм,
Энг азиз юк бўлиб босиб турганди?

Адиб учди жуфтин қанотга олиб,
Қучди оғушига соф осмон, қуёш..
Мен бирдан жунжикдим ҳувиллаб қолиб,
Кўзгамас, ҳалқумга қалқиб келди ёш.

Еш!

Нега ёш қалқди?

Нени сизди дил?

Қай машъумлик ялаб ўтли шодлигим?

Нега баҳор тула қалбим кетди зил,

Кўрдимми олдинда йўлни озлигин?

На чарлашни билди.

На дардан зорни,

Шунча йўлни ўтди завқда,

меҳнатда.

Бугун эрта учун бағишлаб жонни,

Яна солиб дилга неча замонни,

Юк, иш ортиди, кирар ҳар бир муддатга.

Ўқ. Ёқ, умрин ярми олдинда ҳали,

Арслон келбатида қудрат ва илҳом.

Дилдираган жонда қанча асари

Етилмоқда — бизга қилади инъом.

Дарду кексаликни бир ёққа қўйиб,

Тўйиб-тўйиб меҳнат қилмоқчи ҳали,

Ҳамма кечинмани қайтадан тўйиб,

Қаламга шивирлаб бермоқчи ҳали.

Ахир тинмай кезиб, севиб улгурди...

Афсусл.. Улгурмади қоғозга тўкиб,

Тўкилмоққа тайёр юрагини дури

Наҳот қолаверди тубига чўкиб?

Йиқилди яна бир чўнг улкан чинор,
Адаб, маърифатнинг ёрқин қасрида.
Хали Гафур Фулом, Шайхзода, Қаҳҳор
Доғида дилимиз йиғлашда-ку зор,
Наҳот егим қолдик яна ўлим касрида?

Ажал ҳасад каби болтасин урдн,
Ҳаёт, хаёл қурган йўлини тўсиб,
Ношуд заиф бизлар телмириб турдик,
Кўзимизда машъал бораркан сўниб,

Тибнинг казо-казо кекса-ёши,
Жонига жонларин қилдилар пайванд,
Ўлим-ўлим экан, бераҳм тоши
Энг айёр жаллоддай унсиз берди панд.

У ҳатто ажал-ла қилмади талаш,
Аршидан қулади учқур илҳоми
Гарчанд ҳаққи эди яшаш ва яшаш,
Гарчанд қалбда тигиз умиди, коми.

Ҳеч қачон, ҳеч нарса талашмади у,
Ҳаёт неъматидан беҳад бахтиёр,
Қалб ундаган йулдан адашмади у,
Бир дилни ранжитиб бермади озор.

Беозор йиқилди, кирди сукутга,
Мия, юрак, қонда абадий уйқу.

Қандай сизди экан совуқ тобутга
Шунча теран, қайноқ хаёл ва туйғу?

Етибди, яшариб, яна улғайиб,
Беҳад азиз неча соатли меҳмон,
Эвоҳ! Қалбдан узиб, куйиб, ўртаниб
Нечун топширилар тупроққа инсон?

Улим вужудига солган музлардан
Кулгандай ҳаётга демай алвидо,
Катта меҳнатдан сўнг бир дам мизғиган
Сингари безавол тинч эди сиймо.

Езилажак роман, айтилажак сўз
Жаранглаб боқарди доно манглайдан.
Фикр тифизликдан, таранглашган юз
Сўзловчи сукутни олди қайлардан?..

Гўё давом этар, йўлда серпарвоз
Ерқинроқ порлайди тасвирларда ранг.
Гўё ҳамма ёқдан беради овоз
Ҳар китоб, ҳар мисра, ҳар сўз бир жаранг.

Давом этар йўлда адиб ҳаёти...
Йўл...йўл мўл, дарёдан кетган ирмоқдай
Уғилларда, қизда пўлат қаноти,
«Бобожон»и дилни тутиб маёқдай
Неваралар бошлар шу йўлдан йўлни.

Буюк бу уйқуни этаркан ардоқ,
«Ойбек ишляпти!» дейди насллар..
Ўз кўркини кўриб тасвирларида
«Ойбек ишляпти!» дейди аслар..

20 февраль, 1970 йил.

На узбекском ~~языке~~

ЗУЛЬФИЯ

Солнечное перо

Поэма

Редактор *Муҳаммад Али*

Рассом *Ю. Стрельников*

Расмлар редактори *Г. Фрилов*

Техн. редактор *Т. Смирнова*

Корректор *Х. Шербеева*

Босмаҳонага берилди 16/1X-1970 йил. Босишга руҳсат
этилди 1/XII-1970 йил. Формати 60x90 $\frac{1}{32}$. Босма л.
15. Нашр л.1, 17. Тиражи 35 000. P16826. Рафур Гулом
номидаги адабиёт ва санъат нашриёти. Тошкент,
Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 64-70.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Матбуот Дав-
лат комитетининг Тошкент полиграфкомбинатида
№ 1 қозоғга босилди. Тошкент, Навоий, 30.
1971 йил, заказ № 672. Баҳоси 19 т.

Зулфия.

Қуёшли қалам. Гафур Фулом
номидаги адабиёт ва санъат нашриёти,
1971.

48 бет. Тиражи 35 000.

Зулфия.

Солнечное перо.

Индекс 7-4-3.

1977

